

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Davida Hipšra a soudců Mgr. Lenky Krupičkové a JUDr. Tomáše Foltase v právní věci žalobkyně: **Lidl Česká republika**, se sídlem Nárožní 1359/11, Praha, zastoupena JUDr. Petrou Mirovskou, advokátkou se sídlem Jungmannova 745/24, Praha, proti žalované: **Státní zemědělská a potravinářská inspekce**, se sídlem Květná 15, Brno, v řízení o námitce podjatosti vznesené žalovanou ve věci vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 30 A 74/2019,

t a k t o :

Soudce Krajského soudu v Plzni Mgr. Aleš Smetanka je vyloučen z projednávání a rozhodování věci vedené u tohoto soudu pod sp. zn. 30 A 74/2019.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobkyně se žalobou podanou u Krajského soudu v Plzni (dále též „krajský soud“) domáhá zrušení rozhodnutí žalované ze dne 29. 5. 2019, č. j. SZPI/AB407-93/2014, kterým žalovaná zamítla její odvolání a potvrdila rozhodnutí Státní zemědělské a potravinářské inspekce, inspektorátu v Plzni ze dne 25. 3. 2019, č. j. SZPI/AB407-84/2014. Prvostupňovým rozhodnutím byla žalobkyni uložena pokuta ve výši 1 000 000,00 Kč a povinnost uhradit náklady řízení ve výši 1 000,00 Kč za přestupek podle § 17 odst. 2 písm. a) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též „zákon č. 110/1997 Sb.“).

[2] Krajský soud informoval žalovanou přípisem ze dne 3. 6. 2021, že dle aktuálního rozvrhu práce bude uvedenou věc rozhodovat senát č. 57 A složený z předsedy senátu Mgr. Lukáše Pišvejce, soudkyně JUDr. Veroniky Burianové a soudce Mgr. Aleše Smetanky. Současně ji poučil o tom, že může namítnout podjatost soudce ve lhůtě jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl.

[3] Dne 10. 6. 2021 doručila žalovaná krajskému soudu námitku podjatosti soudce Mgr. Aleše Smetanky. Poukázala na to, že uvedený soudce byl do svého jmenování advokátem, který zastupoval žalobkyni v úzce související věci. Jednalo se o spor o zaplacení úroků z pokuty, která byla žalobkyni vrácena na základě předchozích zrušujících rozsudků krajského soudu v nyní posuzované věci. Mgr. Aleš Smetanka za žalobkyni podal žalobu na ochranu před nezákonným zásahem. Předmět nyní projednávané věci je mu tudíž důvěrně znám z jeho advokátní činnosti. Se zřetelem na jeho poměr k projednávané

věci je podle žalované dán důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. Žalovaná poukázala dále na to, že daný soudce žalobkyni jako advokát zastupoval v řadě dalších řízení vedených žalovanou, a lze mít proto pochybnosti o jeho nepodjatosti rovněž pro jeho poměr k účastníkovi řízení. Žalovaná proto navrhla, aby byl Mgr. Aleš Smetanka vyloučen z rozhodování v projednávané věci.

[4] Soudce Mgr. Aleš Smetanka podal k námitce vyjádření, v němž prohlásil, že se necítí být v nadepsané věci podjatý. Ke svému poměru k věci uvedl, že žalobkyni ve věci sporného přestupku nezastupoval, ani jí neposkytoval právní poradenství. Žalobkyni v tomto řízení zastupovala jeho bývalá kolegyně z advokátní kanceláře, s níž trvale spolupracoval do 31. 12. 2020. Oba z nich si nicméně vedli své kauzy v naprosté většině případů samostatně. V předchozím soudním řízení ve věci přestupků žalobkyni zastupovala zcela jiná advokátní kancelář. Žalobkyni zastupoval pouze v řízeních týkajících se úroků z udělených pokut poté, co tyto byly po zrušujících rozsudcích krajského soudu ve věci přestupků vráceny. Průběh a stav řízení po 31. 12. 2020 mu není znám. Má za to, že není věcná souvislost mezi řízeními o úrocích a nyní projednávanou přestupkovou věcí. Jelikož žalobkyni nezastupoval a ani věc s kolegyní nekonzultoval, nedisponuje důvěrnými znalostmi věci. Co se týče ostatních věcí, v nichž žalobkyni zastupoval, jednalo se o přezkum rozhodnutí o skutkově odlišných přestupcích. Stěžejním sporným bodem byla otázka přezkoumatelnosti úhrnných pokut uložených žalobkyni za spáchání vícero přestupků. Ve věci se cítí být nestranný a má za to, že dokáže z pozice soudce - profesionála oddělit své dřívější procesní působení v roli advokáta, byť zastupujícího stejnou žalobkyni proti stejné žalované, od své rozhodovací činnosti, na které se má nyní podílet. K tomu poukázal na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ve věcech Nao 152/2015, Nao 19/2019 a Nao 19/2003. Nicméně si je vědom rozhodovací praxe, podle níž nelze podjatost soudce hodnotit pouze na základě hledisek subjektivních, ale podstatná je existence objektivních okolností zpochybňujících nestrannost soudce a to, jak se tyto okolnosti jeví z pohledu nezaujatého vnějšího pozorovatele (viz např. usnesení č. j. Nao 99/2021 - 49).

[5] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že námitka podjatosti je důvodná.

[6] Podle § 8 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále též „s. ř. s.“) jsou soudci vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, *jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučení jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech.*

[7] Rozhodnutí o vyloučení soudce z důvodů uvedených v § 8 s. ř. s. představuje výjimku z ústavní zásady, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci s tím, že příslušnost soudu i soudce stanoví zákon (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Tak jak zákon tuto příslušnost stanovil, je tato zásadně dána, a postup, kterým je věc odnímána příslušnému soudci a přikázána soudci jinému, je nutno chápat jako postup výjimečný. Vzhledem k tomu lze vyloučit soudce z projednávání a rozhodnutí přidělené

pokračování

věci jen z opravdu závažných důvodů, které mu reálně brání rozhodnout v souladu se zákonem nezájatě a spravedlivě.

[8] Garance toho, aby ve věci rozhodoval nezávislý a nestranný soudce, patří mezi integrální součásti práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Nestrannost soudce je jedním z hlavních předpokladů spravedlivého rozhodování a jednou z hlavních premis důvěry občanů a jiných subjektů v právo a právní stát (čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky). Nestrannost soudce je především subjektivní kategorií, vyjadřující vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich zástupcům). Pouze takto úzce pojímaná kategorie nestrannosti soudce by však v praxi stěží našla uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat širě, tedy i v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšmu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce má k věci určitý, nikoliv nezájatý vztah. Subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání; rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního (shodně též nález Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. I. ÚS 370/04).

[9] Důvodem vyloučení je tedy taková povaha subjektivního vztahu soudce k věci samé, k účastníkům či jejich zástupcům, která je natolik objektivizovatelná, že lze důvodně pochybovat o soudcově nepodjatosti.

[10] V posuzovaném případě žalobkyně dovozuje podjatost soudce primárně z jeho vztahu k projednávané věci. Ten má být založen tím, že soudce ve svém dřívějším působení jako advokát zastupoval žalobkyni v řízeních o úrocích z pokut, které jí byly vráceny poté, co krajský soud dvakrát zrušil rozhodnutí žalované ve věci téhož přestupku, jenž je předmětem nynější věci. Podle žalované je tak soudce důvěrně obeznámen s předmětem projednávané věci.

[11] Za „*poměr k věci*“ ve smyslu výše citovaného § 8 odst. 1 s. ř. s. se považuje přímý zájem soudce na projednávané věci, zejména zájem na jejím výsledku. Vyloučen by byl rovněž soudce, který by získal o věci poznatky jiným způsobem, než dokazováním při jednání nebo ze spisu (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 11. 2014, č. j. Nao 389/2014 - 40, či ze dne 25. 8. 2016, č. j. Nao 193/2016 - 29). *Poměr* vyloučené osoby *k věci* musí mít zcela konkrétní podobu a osobní charakter, aby mohl být dostatečně pádným důvodem, podmiňujícím vznik pochybnosti o schopnosti soudce nestranně přistupovat k věci a k úkonům jí se týkajícím (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 7. 2017, sp. zn. III. ÚS 187/10).

[12] Z uvedeného vyplývá, že soudce je vyloučen rovněž v případě, že získal o předmětu řízení poznatky jiným způsobem, než dokazováním při jednání nebo ze spisu. Dle žalované měl Mgr. Aleš Smetanka tyto poznatky získat v době svého působení jako advokát, který žalobkyni zastupoval v úzce související věci (úroků z pokuty nezákonně uložené a inkasované žalovanou).

[13] Nejvyšší správní soud při posuzování věci vyšel z vlastní ustálené judikatury týkající se podílu soudce na projednávání nebo rozhodování věci v předchozím řízení. Ačkoliv se jedná o samostatný důvod pro vyloučení soudce podle věty druhé § 8 odst. 1 s. ř. s., jehož podstatou je především rozvinutí principu instanční oddělenosti řízení před jednotlivými funkčně příslušnými soudy, považuje Nejvyšší správní soud úvahy k tomuto důvodu podjatosti za přenositelné na nyní posuzovanou situaci. V obou případech je totiž základem pro pochybnosti o nepodjatosti soudce stejná okolnost, a sice že se daný soudce mohl s projednávanou věcí seznámit během svého dřívějšího působení (zde jako advokát). Jak přitom zdůraznil Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 2. 9. 2004, č. j. Nao 13/2004 - 54, publikovaném pod č. 433/2005 Sb. NSS: *„Soudce má čerpat poznatky potřebné pro projednávání a rozhodování věci právě z těch pramenů a tím způsobem, jež jsou vlastní té fázi řízení, k níž je podle pravidel funkční příslušnosti povolán. K pramenům jiným soudce přihlídnout nemůže, což souvisí i s požadavkem jeho nestrannosti ve smyslu neovlivnění předchozím (a tedy procesně neregulérním) poznáním o dané věci. Ustanovení věty druhé § 8 odst. 1 s. ř. s. lze tedy chápat jako specifické rozvinutí zásady vyjádřené již ve větě první § 8 odst. 1 s. ř. s., že totiž soudce nesmí mít jistý, kvalifikovaný poměr k projednávané věci.“*

[14] Nejvyšší správní soud přitom přistupuje k výkladu § 8 odst. 1 věty druhé s. ř. s. extenzivně. Smyslem takového přístupu je zabránit tomu, aby se na rozhodování věci podílel soudce, který by měl o věci *„vědomost té povahy, jež vyvolává pochybnost o vnitřní nezávislosti soudních instancí, o legalitě aplikovaných poznatků a ve svých důsledcích i pochybnost o soudcově nestrannosti.“* Na základě předestřených východisek Nejvyšší správní soud vyslovil, že zpravidla bude namíste vyloučit z projednávání a rozhodnutí soudce, který působil u žalovaného správního orgánu v době, kdy předmětné správní řízení bylo zahájeno a věc byla rozhodována, a to nejen v řízení o žalobě proti rozhodnutí v daném správním řízení, nýbrž i v jiných řízeních vedených před správním soudem mezi stejnými účastníky a týkajících se právních vztahů mezi nimi, které s tímto správním řízením přímo souvisí. Pokud totiž nelze vyloučit, že daný soudce nabyt znalosti o rozhodných okolnostech a otázkách v době svého působení u žalovaného, je dán objektivní důvod pochybovat o jeho nepodjatosti, a tím i důvod k jeho vyloučení z projednávání a rozhodnutí této věci (srov. usnesení ze dne 13. 4. 2010, č. j. Nao 13/2010 - 68).

[15] S ohledem na totožnost okolnosti zakládající pochybnosti o nepodjatosti soudce (zdroj poznatků o rozhodných okolnostech a otázkách projednávané věci) je možné tyto závěry *mutatis mutandis* přenést i na soudce, který vystupoval v řízení mezi stejnými účastníky jako zástupce (advokát) jedné ze stran. Týká-li se tedy věc, v níž má daný soudce rozhodovat, právních vztahů mezi těmito účastníky, které přímo souvisí s řízením, v němž soudce dříve vystupoval jako advokát, je dán objektivní důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.

[16] V posuzované věci Mgr. Aleš Smetanka nezastupoval žalobkyni v řízení o žalobách proti rozhodnutím žalované ve věci udělení pokut za spáchaný přestupek, která krajský soud pro jejich nezákonnost zrušil. Zastupoval však žalobkyni v řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem, který žalobkyně spatřovala v tom, že jí žalovaná nezaplatila úrok z částek, které žalobkyně musela zaplatit na základě uvedených (krajským soudem zrušených) rozhodnutí žalované ve věci udělení pokut za spáchaný přestupek. Je pravdou,

pokračování

že předmětem obou řízení jsou právně odlišné otázky. V prvním případě se jedná o zákonnost uložení samotné pokuty, ve druhém o nárok na úhradu úroku z nezákonně uložené a inkasované pokuty. Základ obou věcí nicméně tvoří stejný právní vztah, jímž je sankční odpovědnost žalobkyně za údajné delikt ní jednání, za něž jí žalovaná opakovaně uložila pokutu. Přestože jsou obě správní (resp. soudní) řízení na sobě nezávislá a mají relativně samostatný předmět, jejich návaznost a vzájemná souvislost je nepochybně dána, zvláště pak za situace, kdy není řízení o uložení pokuty dosud definitivně skončeno. Uplatňuje-li advokát za svého klienta nárok na příslušenství pokuty, lze se legitimně domnívat, že se alespoň rámcově seznámil se samotnou podstatou věci, od níž nárok na vyplacení úroků odvozuje. Z objektivního pohledu proto nelze *a priori* vyloučit, že soudce Mgr. Aleš Smetanka mohl při zastupování žalobkyně nabýt nějaké poznatky rovněž o okolnostech a otázkách podstatných pro posouzení zákonnosti navazujícího třetího rozhodnutí žalované ve věci udělení pokuty za spáchaný přestupek.

[17] Možnost získání takového poznatku je z objektivního hlediska o to pravděpodobnější s přihlédnutím k tomu, že Mgr. Aleš Smetanka zastupoval žalobkyni až do nedávné doby v řadě dalších řízení s typově obdobným předmětem (udělení pokuty za přestupky podle § 17 zákona č. 110/1997 Sb.). Jestliže žalobkyni v obdobných řízeních zastupoval nikoliv ojediněle, ale pravidelně, nelze vyloučit, že v době svého působení jako advokát žalobkyně nabyl rovněž takové znalosti o jejích interních záležitostech a pozadí těchto kauz, které mohou být rozhodné pro posouzení zákonnosti uložení pokuty v nyní projednávané věci. S ohledem na příbuznost předmětů jednotlivých řízení, nelze na tato řízení nahlížet zcela izolovaně.

[18] Nejvyšší správní soud tím nikterak nezpochybňuje způsobilost soudce zachovat k věci a účastníkům objektivní přístup a jednat profesionálně, jak ve svém vyjádření k námitce podjatosti uvedl. Jak již však Nejvyšší správní soud připomněl, podjatost soudce nelze hodnotit pouze na základě hledisek subjektivních, ale podstatná je existence objektivních okolností zpochybňující nestrannost soudce a to, jak se tyto okolnosti jeví z pohledu nezaujatého vnějšího pozorovatele. V daném případě spočívají pochybnosti o nepodjatosti soudce ve výše popsaných objektivních skutečnostech, tj. v tom, že žalobkyni zastupoval v přímo souvisejícím řízení, jakož i v řadě jiných řízení s příbuzným předmětem. Je tak objektivně dán poměr k věci samé i k účastníkovi řízení (žalobkyni), který důvodně vyvolává pochybnosti o nepodjatosti.

[19] Vzhledem k výše uvedenému dospěl Nejvyšší správní soud v posuzované věci k závěru, že jsou naplněny podmínky pro to, aby soudce Mgr. Aleš Smetanka byl vyloučen z projednání a rozhodnutí shora uvedené věci. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto usnesení.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 5. srpna 2021

Mgr. David Hipšr
předseda senátu